

Pest, apr. 7.

Oh elégedetlen, hálátlan emberfőszív!

Hogy várta az első lágy fuvalmat! A most, hogy ez kacér lebegésbe hozza tarka nyakraválónk szárnyas csokrát, panaszos szót emelünk ellipse. Kinyitottuk ablakunkat; jőjj be, jőjj be szép tavasz! de a formosus jutenis ocamányi halfarkban végződik. Szép az a meleg napsugár, de mit ér, ha zengzetes hymnuszok helyett, főtűt szoba surrogátumán télen áttengődött kanárit akasztanak ki az ablakba, mely kéns kis torkával ránkába hozza idegeidet, míg a jó pára azt hiszi, hogy bolondja vagy naturalista művészetének. Ezek az apró Nagy Jakabok, s tollas pilinkások örömet s tán büszkeséget is képezhetik holnap hoppon maradt éltes kisasszonyoknak s tabakoló tisztaságoknak, kik picit madaruk minden attitűdjéből Virág Benedeknél is tüzetesebb alapszással következtetik, hogy a „mandi“ mit gondol. Szerették a legkisebb, fioriturának is megvan a maga Hübnera, s azon onáll morandók, miket a guillotine portative, a kis madár-kintorna vékony beleiből agyhásmó fűtytel eléje mondatott „Hunyadi-induló“-hoz odabigyezt, a legelragadóbb, legeredetibb s csak is egy kanáritól várható, ki azonkívül egyetlen a maga nemében, mint ezt a magáról minden kanárista a legbensőbb meggyőződésével állítja s hiszi.

Mint a kedvenc állatok általán, a kanári különösen visszaél gazdája gyöngéjével. Valósággal kiállhatatlanná lesz azonban, ha oly házaspárnak jutott elkényeztet birtokán, melynek szőrszégét nem áldá meg a végzet. Ily körülményben szeszélyes, rakoncátlan enfant gâté válik.

Szembem velem ily házaspár lakik, mely sárga adoptív gyermekét napkeltevel odaállítja az ablakpárkányra, hogy énekeljen, s a megátalkodott kis lény az est lezállatig hallatja hangszedett gombostű-szúrásait, mintha nem is volnék a világon. A zenelekek plane kétségbeesztők; papa és mama ilyenkor a kalit alá állanak, s megható azeretetben váltakozva nyaggatják ama pokoli gépet, mely kifogyhatatlan szuszszal nyitja el egymásután a „Tízper“-nótát, „Dinorah“ karadalt, s a „Flotte Burschen“-t. A „valkűrök lovaglása“

meg nincs fölve a repertoírba, de ennek nem a kis kanári az oka, mert a mi őt illeti, tanulmányfája s nagyraívása nem ismer határt.

Ez az egyik ablak.

Felőlával később kinyílik a második. Itt, az elsővel ellenkezőleg, hat ép gyermek hiszteti apa és anya dídásos szaporaságát, s mert, hiában! a gyermekeket mai nap-ság jól kell nevelni — ez ugy is az egyetlen capitalis, melylyel a nagyvilág tengerére bocsátjuk őket — a hat gyermek közül három zongorázni tanul. Csak egy zenemester jár a házhoz, ki a tizennégy éves Ludmillát oktatja; s mert takarékoság alapja a házi életnek, Ludmilla, ki kevés hibával játéza már a prière d'une vierge-t, a tizenhárom éves Mamillát avatja be Czerninek „die Schule der Geläufigkeit“ érdekes titkaiba. Nyolctól kilencig tehát akadályverseny a billentyűkön. Aztán Mamilla egy lépésre közebb tolja székét, hogy a tíz éves Emókének gyermeteg kísérleteit ellenőrizze, ki szívetgyőző hűséggel kocog végig először a fehér, aztán a fekete soron, s befejezésül a fekete s fehér billentyűzet egyszerű sző- és hangvegyületén. A tizenhét éves him Pepit, mert hosszú ujjai vannak, atyja született cellistának nyilatkoztatá. A posók, szintén himnemen levő tizenhat esztendő Tóni pedig, mert erős tő-deje van, s azonkívül ábrándos természetű, a fuvalának lón száma.

E billentyű — nyirettű — s azellentyű-tornászai, az iskolai s látogatási órák kivételével, szerencsésen betölti tizenkét órák keretét, mely idő alatt, mert lágy levegőnk van már, az ablakok mindig nyitva vannak. A harmadik emeleten is zongoráznak s kanáriznak, a szomszédban jobbról is, balról is, ide nem számítva azon műkedvelőket, kik kapuzás és nyitás közt, bögre, burcolják végig a csendes utcák két színházunk operai műsorát. S hogy legalább happal, a rendőri figyellem alatt nem álló zenegyakorlatok meg ne többolytók az asztalához láncolt, prometheus-tárcsáit, jótékony ostorpatogatást kisért, járművek dörgedelme táncoltatja meg körülötte a falakat.

Ah, quel plaisir d'être feuilleté!

Ez előzmények után a „Kamilla“ című új, eredeti dalmához való átírás, csaknem magától foly.

A „P. Napló“ nyomatékkal hangadlyozta, azon körülményt, hogy „Kamilla“ szerzője, Fáy Béla, Pestmegyének 1881-ben alkotmányosa aljegyzője. Későbbi-ül elég arra, hogy valaki jó zeneszerző legyen, s ezen

esalhatatlan föltevástől vezéreltetve, elmentünk a keresési utra.

Pályasorok, erkély, földszint s karszatók tarkállottak az ünneplőkkel. A hölgyek, gyöngyszemenként konyos és pártás bonleányok, s a férfiak egytől egyig honfiak, s mi annál is több, határozatisták valának. Szomszédunk egy öreg, gyönyörű fehér szakállú urambátyán volt, ki Szabolcs vármegyének legénekéről jött föl Pestre, hogy jelen legyen első előadásán s dalmúnek, melyet magyar ember irt, mint megelégedéssel, csaknem büszkeséggel mondá.

A tapsok s éljenek ütegei kézen állottak, s csak a tetzés szikrájának kellett még a serpenyőbe pattanni, hogy messze hirdessék a legújabb magyar zeneszerző dicsőségét.

Fájdalmas csalódás!

A dalmú, mint előre hirdették, fölbemászó melódiakkal bővelkedik, s némi kártalanítást nyújtanak a hiányos hangszerezésért. Ez is jó, gondoltam magamban, s a Donizettikre s Verdikre emlékeztem. De a fölbemászó dallamokkal megjárta. Szabadjon egy kis élményemmel illusztrálni azon benyomást, melyet ez opera tőn. Ezelőtt husz évvel, az abc-én túl s a grammatikán innen volt, vastag rézkrajccal markomban a kofához mentem, ki egy egész nagy kasszal hozott cserezsnyét Kőrösről.

— Érett-e a cserezsnyéje? kérdem, mert édes anyám szigorún ráparancsolta, hogy éretlen gyümölestől őrizkedjem.

— Bizony érett az, kis fiam.

— Hogy méri?

— Két itót egy krajcáron.

— Jaj, én bizony kukacos?

— Hogy volna már kukacos, apró cselédem! Hisz mind kibőjt már belőle!

No, ezek a „Kamillabeli“ fölbemászó dallamok is mind kibőjt már a fülünkbe. A hasznait kissé vasgerencia, de, félek tőle, találó is.

A mit hallottunk, még ha fölötté, tág határokat hárunk is a műkedvelésnek, alatta áll a légolesőbb „kapellmeister-musik“ színvonalán, lassan egymáshoz fűrcelt láncolata s legtrivialisabb közhelyeknek, még pedig olasz közhelyeknek. Csak egy szarhá, került volna szerzőnek, s kitagot teremt vala a maga nemében. Ez a paródia. Sikerültebb paródiát az olaszos island zene nére képzelni sem lehet „Kamilla“-nál. Mint a nyirott

pinceser, melynek csak sötényét a farkahegyén azt a kis szőresmót hagyják meg, legtalálóbó caricaturája az oroszának: azonképen „Kamilla“ megijesztésig hű torképe az émeletű, édeskés bellinismusnak. Három hosszú fölvonáson át mintha mindig csak langyos cukorvizet itunk volna. Minden számszák bevezetésénél ama jellemző rythmust halljuk, mely megfelelően vagy a bosszút vagy az epedést jelenti. Egyéb természetesen komoly operában nem szokott előfordulni.

Bum-tada-ratta-tatta (bis): bosszu.

Düdl-di-düdl-du (bis): szerelem.

A bezáró frázis valamennyinél: Tán-di-talom-támtalom.

Mitűn hangjegyekkel nem fejezhetem ki magam, ezen drasztus expedienchez kellett nyulnom, s talán a jóízűs rovására. De bizonyítani s meggyőzni akarok, s ily esetben ám nemesítés a cél az eszköz.

Hangszerezésről szó sincs, angy látszik, fogyatékos gitár-accordokat eresztett, kig-léro szerző, míg az erősebb helyeken harsogó unisonók lépnek az izmos hangzomnak helyébe. Ne kívánja hogy fejtegetésekbe bocsátkozzam, mert egy nyugpoutra sem találnék, hol megállapodva, a biztatásnak csak egy szavával fordulhatnók Fayhoz, kinek mindössze is csak jó akaratját becsülhetjük, míg hivatalára nézve — s mi után ítélve — la kell mondanunk minden reményről. Csak egy csillama az eredetiségnek vagy onállóságnak — s mi zivünkbe! tapadnánk. A koburg-gothai herceg, Ernő: egyike Németország legmagasabb rangú s legnépszerűbb fejedelmének. Több évvel ezelőtt ezébe jutott a mívelt szellemű s izéni dilettánsnak operát írni, mely fényes kiállításán Gothában s utóbb Bécsben színpa került. A koburg hű alattvalók nem tapsoltak: uralkodójuk zenejének, mert az igazán rossz volt, noha félreismerhetlen tehetségnek s mely zenel műveltségnek bordoná nyomait. A bécsi házat azonban szigorúan számos kére az igazgatóságtól azon idő-pénz- és erőpazarlást, melyet egy előreláthatólag semmi sikerrel nem kecsegtető operára pártolt. Szolgáljon ez Fáy vigaszál s intésül a nemzeti zene házigazdájának. Neia hibetjük hogy Erkel s partitúra előválasztása után magában el nem ítélte volna s zenejét, s kárhoztatók is s színterhőztalért. Ha, mint gyámijuk, szőrszében küldő akokhat nem lett volna kénytelen engedni, mert mindjárt arról kerőlhet, az en bernek, hogy a hazai tehetségeket elnyomják. Ime, Fáy

nem csak hogy el nem fojták, hanem „Kamilláját” szép kiállítással a nagy szorgalommal adák, mi csak annál kirívóbbá tenné ezen dallam-anthologia kiskorúságát. Mit keresett például az álarcos bálban ama külön bérelt katonabanda? Azt a *cirrus*-polkát a zenekar is elfújhatta volna a tán jobban, míg a csoportozati hatás növelésére a szokott papíros-tróbitákkal ott állhattak volna a statisták. Más az, midőn a „Profétában” vagy az „Éjszak csillagában” folyamodik Meyerbeer a potencirozott érc-hangszerekhez.

A mi a szöveget illeti, ez sem olyan, hogy elbájolja szívünket. Nem kívánunk valami szigorúan logikai cselekvényt a sujtettekben; mi részünkről tökéletes jónak vallunk oly szöveget, mely használható foliája gyanánt szolgál a zeneszerző intencióinak. De „Kamilla”, melyet Fáy Gusztáv, Belának rokona, irt: mégis kihívja tiltakozásunkat, legalább ama szerencsétlen művészre nézve, ki szerelmes szíve ártatlanságában „Ermaniból”, „Nabuccoból” néhány reminiscenciával mulatozik, s ezért ama rettenetes bárd általi halálra ítéltetik, melyet mögötte a tövig vérpirosban kísértő bakó tart vérontó kezében. Az emberek átkozódnak, epekednek, bucsújárnak, jönnek, mennek — „az isten tudja miért?” Az egész egy „marche de supplice” fejezi be, melynél mulatságosabbat nem hallottunk még. Holofernes-Nestroy csak ilyet kívánhatott vérengző főnségének. A szövegre visszatérve, annak herce-burca cselekvényén kívül, még a napi sajtó által magasztalt „gördülékeny” verselése ellen is alapos kifogásaink vannak. „Embernek — léleknek; büszkeséggel — dicsőséggel; vetetem — elmentem”; s így tovább cum gratia. Ez is gördülékeny? Ilyen rigmusokat, ha ráijesztenek, a monostori rektor is tud.

Az irodalmi kalandorság még mindig áldásos bőségben hajtja virágait.

Támadott fiatal Israelunkban egy új proféta, kinek neve, mint betyke szeretetreméltósággal bevalja: Alpári Józai. Ki, mi? Furcsa! hát Alpári Józai, Józai de Alpár, igazi magyar fickó, darutollas kalappal, rangosan föl-podörített, lánycsábító bajszszal, panyókára vetett bírómándlival s többi ismertető külsejével a deli szittyá leventének.

Erte arra a teremtését, kapja magát, ő is jó lesz, s hirdet előfizetési föl hívást ily című munkára: „Szerelmesek gyönyörűségei éjszakai; saját élményei után írta Alpári Józai.” Előszavában a következő fontos be-azédra nyitja meg száját: „Magasrezeni szép lovat, jól

futó agarat, legfinább tokaji bort — nem tudomány, kinek az ostoba sors pénté adott; de megazéreti egy drága lelket”, ki bennünket szeret, az ám a valami stb. E tudományt ő abban az iskolában tanulta, melynek neve — élet. Munkájának egyes fejezetei a többi közt: „Hogy kell szeretőt keresni? — Mit hagyjunk végrendeletünkben fiúknak? (Ez aztán a salto mortale!) Szerelmes leánynak milyen álmai is vannak? stb.” Mint hozzátesszi, ezek mind természetes dolgok és physiologiai tanulmányok. S végül: „ki a jót használra, a rosszat pedig magától elfordítani óhajtja, siessen előfizetni” stb.

Ecce, Alpári Józai munkát ír, s Vahot Imre cum Stephano nobile de Sarkad kiadja arcképét. Mihelyt megjelent, arany rámba foglalva önként is köldök egyet. Akasza mindjárt Balzac mellé, ki szintén megírta „La physiologie des femmes”-ot. Ne koplaljon ott magában.

Vahot, mint tán tudja, „Ellenőr” címmel egy heti lapot ad ki. Első számát olvastam, s mondhatom mélyen elszomorodtam. Ily végzetes hanyatlás, igazabban elbukás nem ért még magyar írók, kinek egy időben szép hangzása neve volt az országban, s a kinek, hibái ellenére, egyet-mást köszönhet az irodalom. A szalmazsál, melybe most kapaszkodék vén napjaira, igazi szalmazsál, a mi őrességét s fizetlenségét illeti. A „Napkelet” alászállása óta megszünt lapokat (tán száza meg száma) a maga módja szerint parentálja s elcselelni erőlködik. Egy szegény bajazzo, ki figurákat csinál a t. c. publikum előtt, s aztán visszavonulva a lepedő mögé, talán sir és dühök — ez azon benyomás, mit ránk e siralmas kacajok gyakoroltak. Igazi derűtlenséget csak egy cikke szól az emberben, s ez az, melyben össze-parkolja a nemz. színház intendánsát s a mai romlott ízlést, mely holmi „Montjoye”-k, „Első levelek” s hasonló francia s német lércmunkák kedvéért, kiszorítja a „becsületes és erkölcsös irányú, ép, egészséges magyar darabokat”, s homeri naivsággal ajánlja előadásul a maga színműveit. Sic fata voluere.

A redoute-terméket kímérték s gyűlési termékké való átalakításukra nézve egy terrajz is készült, melyet, hallomás szerint, már Bécsbe küldtek föl. Ebből sokan országgyűlést főnöknek; még ebből nem lehet határozottan következtetni. Hanem egy idő óta katonák érkeznek a fővárosba — reménylünk, mi több, hiszünk.

De legyen akár hogy: laxet janna, cör magis!

Náday Ernő.